

K VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI V ZIMĚ

Bojová činnost vojsk v zimě je charakterizována řadou zvláštností, které vyžadují přijetí nezbytných opatření při přípravě boje i v jeho průběhu. V zimním období minulého výcvikového roku bylo uskutečněno několik taktických cvičení, při kterých byly získány cenné poznatky z vedení bojové činnosti vojsk ve ztížených zimních podmínkách. Cílem tohoto článku je zevšeobecnění některých zkušeností z těchto cvičení.

Ve stručnosti připomenou **vliv zimních podmínek na vedení boje**. Sněhová pokrývka může především ztížit a zpomalit postup motostřeleckých a tankových jednotek a útvarů, takže se jejich pohyb omezí převážně na komunikace a závětrné svahy. To bude pochopitelně ovlivňovat i tvorbu bojových sestav, volbu směru hlavního úderu, hloubky úkolů, tempa útoku, šířky útočných pásem a úseků průlomu.

Ráz bojiště se může značně měnit v důsledku prudkých změn teploty, které mohou vést k oblevám a k zátopám nížin, zákopů, úkrytů a objektů. Na druhé straně silné mrazy, husté sněžení a vánice podstatně sniží viditelnost, zhorší orientaci v terénu, omezí možnosti průzkumu, pozorování a celkovou bojovou činnost. Tvářnost terénu a jeho průchodnost se v zimě značně změní a vznikne množství neschůdných a těžko průchodných prostorů a směrů. Naopak ty prostory, které jsou v letním období neschůdné, jako bažiny, řeky a vodní překážky, bude možné bez značných problémů po jejich zamrznutí poměrně snadno překonávat. Silné mrazy i vánice nutí vojska vyhledávat krytá místa a prostory. Proto je nutné mnohem častěji využívat lesní prostory, osady, samoty, úžlabiny, rokle a jiná místa, vhodná pro částečné ukrytí osob. Sněhová pokrývka vyžaduje uskutečnění odpovídajících způsobů maskování a ochranných nátěrů i vybavení vojáků maskovacími oděvy. Při plánování bojové činnosti nesmí být opomenuta i ta skutečnost, že v zimním období je poměrně krátká denní doba, což bude vyžadovat častější vedení boje v noci, kdy je na sněhu relativně dobrá viditelnost.

Horský terén bude v zimních podmínkách vytvářet značné problémy při plánování a vedení bojové činnosti. Manévr vojsky mimo komunikace bude podstatně omezen a nepříznivé meteorologické podmínky v horách mohou do značné míry ovlivnit činnost vojsk.

Některé teoretické zásady boje v zimě

Vojska v **obraně** budou v zimě hlavní úsilí soustřeďovat na udržení komunikačních uzlů a okolních výšin, soutěsek, přepravišť přes vodní překážky nebo osad a dalších důležitých objektů. V obtížně průchodných úsecích terénu, kde je útok nepřítele málo pravděpodobný, je nutné organizovat průzkum nebo hlídkování a k obraně těchto směrů (v případě potřeby) vyčlenit minimální počet sil a prostředků. Obrana je v těchto případech zpravidla organizována systémem samostatných rotních a četových opěrných bodů, které přehrazují možné směry činnosti nepřítele a jsou přizpůsobeny ke kruhové obraně. Mezery mezi praporními obrannými rajóny nebo rotními a četovými opěrnými body mohou být větší než za obvyklých podmínek.

Bojová sestava divize a pluku se člení do větší hloubky. Druhý sled nebo vševojsková záloha jsou rozmístovány na několika místech poblíž křižovatek cest nebo na příčných cestách, aby mohly vést protizteče nebo zaujmout připravené obranné rajóny, popřípadě ničit nepřátelské obcházecí odřady, vzdušné výsadky a diverzně průzkumné skupiny. Protizteče se připravují převážně podél cest z odvrácených svahů výšin, do boků a týlu pronikajícího nepřítele.

V zimních podmínkách, zvláště za nízkých teplot, je nezbytné pečlivě organizovat přípravu výzbroje, bojové a ostatní techniky, budování úkrytů (pro ohřívání osob i k jejich ochraně před omrznutím a prochladnutím), zabezpečit obnovu zátarasů po silném sněžení, odvodňování zákopů, úkrytů a palebných postavení při oblevě.

Velitelé jednotek musí za těchto podmínek častěji kontrolovat výkon služby, zejména v noci, při sněhových bouřích a při sněžení, aby byla zabezpečena vysoká bojová pohotovost jednotek.

V technickém a týlovém zabezpečení v zimě je nutné věnovat zvláštní pozornost zabezpečení vojsk teplým oděvem a obuví, prostředky proti omrznutí, palivem, zimními druhy pohonných hmot a budování ohříváren. U jednotek vytváříme zvýšené zásoby munice, proviantu, topiva a věnujeme mimořádnou pozornost udržování bojové a ostatní techniky v neustálé pohotovosti i za nízkých teplot. Praporní obvaziště rozmísťujeme zpravidla ve vytápěných místnostech nebo úkrytech a zásobujeme je topivem a teplými oděvy pro raněné a nemocné.

Za útoku v zimě jsou bojové úkoly divize a pluku určovány do menších hloubek než za obvyklých podmínek a bojová sestava bude členěna zpravidla do větší hloubky. V některých případech se kromě druhého sledu může vytvářet i vševojsková záloha a do bojové sestavy jsou zařazovány i obcházecí odřady a taktický vzdušný výsadek.

V hlubokém sněhu mohou motostřelecké jednotky útočit na lyžích s cílem obcházet boky nepřítele a pronikat do týlu jeho opěrných bodů. Za těchto podmínek lze počítat s tím, že vojáci sesedají z vozidel a útočí pěšky, tanky budou přímo v bojových sestavách motostřeleckých jednotek nebo za nimi, bojová vozidla pěchoty mohou postupovat za tanky a palbou ničit nepřítele, který bude bránit tankovým a motostřeleckým jednotkám v postupu. Myslím, že zteč na bojových vozidlech pěchoty bude v zimě zpravidla možná pouze na zledovatělém sněhu nebo po ledě.

Důležité je dovedné využití obcházejících odřadů. Tyto je možné ještě před zahájením útoku hlavních sil nebo současně s jeho zahájením skrytě vyslat s využitím mezer a odkrytých boků v bojové sestavě nepřítele do jeho obrany a údery z týlu (boků) pomáhat útvarům a jednotkám prvního sledu ničit bránícího se nepřítele.

Vzhledem k tomu, že za těchto podmínek mohou být mezi útočícími útvary velké mezery a odkryté boky, je nutné organizovat stále zajištění, zejména obranu a ochranu míst velení a raketových útvarů.

Dělostřelectvo zpravidla používáme decentralizovaně, bude přidělováno plukům a praporům prvního sledu a pouze na směr hlavního úderu divize a pluku je použijeme centralizovaně.

Při organizaci boje v zimě je velmi důležité, aby velitelé jednotek zabezpečili místa ohřívání, včas přijímali opatření k předejití prochazení a omrznutí vojáků, zajistili přípravu zbraní, techniky a prostředků individuální ochrany k použití za nízkých teplot. Důležitá je včasná příprava k maskování techniky v zimě podle charakteru terénu a včasné dodání maskovacích oděvů jednotkám.

Útvary a jednotky technického zabezpečení a týlu jsou rozvíjeny na směrech činnosti divize a pluku zpravidla v blízkosti cest. U pluků, které útočí na samostatných směrech, příslušní funkcionáři vytvářejí zvýšené zásohy munice, pohonných hmot a proviantu. Vojska musí být včas vybavena teplým oděvem a obuví, prostředky proti omrznutí a vitamínovými přípravky.

K zabezpečení plynulého přísunu materiálu a odsunu raněných a nemocných je zapotřebí používat vozidla s vysokou průchodivostí, prostředky pro přepravu vzduchem, nákladní saně a vleky. Během boje je nutné zabezpečit včasné vyhledávání a odvoz raněných i nemocných, aby nedošlo k jejich omrznutí.

Význam dobře organizovaných a rychlých **přesunů** vojsk v současných podmínkách postupně vzrůstá v souvislosti s jejich manévrovostí. Uskutečňování rychlých pochodů v zimních podmínkách je obzvlášť náročné a složité. Zvýšenou pozornost vyžaduje příprava a organizace pochodu, kdy je nezbytné včas upravit cesty a zabezpečit jejich nepřetržité udržování ve sjízdném stavu a zřízení příčných cest pro rozvíjení a manévr vojsky. Dále je zapotřebí předem organizovat opatření proti omrznutí osob, přípravu výzbroje a techniky pro provoz za nízkých teplot, vybavit kolová a pásová vozidla zařízeními a prostředky ke zvýšení průchodivosti. Vozidla určená k přepravě osob je vhodné podle možností vybavit plachtami a na dno kovových koreb položit podložky.

Přesuny vojsk budou vyžadovat zvláště pečlivou organizaci pořádkové služby, včasnou přípravu objížděk, budování ohříváren a dalších opatření k přípravě teplé stravy a doplňování pohonných hmot během přesunu.

Velmi důležitý je včasný **ženijní průzkum** před přechodem zamrzlých řek, jezer; bude-li to nutné, je třeba zesílit lední příkrov, z cest odstranit sněh, určit způsob pohybu techniky a organizovat záchrannou a odsunovou službu na osách. K poskytnutí pomoci uváznlým vozidlům a k zabezpečení nepřetržitosti pohybu je účelné začlenit vyprošťovací vozidla do sestavy jednotlivých proudů.

Za silné sněhová vánice může být se souhlasem velitele pluku nebo praporu dočasně zastaven přesun jednotek. V tomto případě je nutné zabezpečit

ohřívání osob, organizaci kruhového zajištění a zakázat pohyb osob a vozidel.

Při **rozmístění vojsk** v zimě je zapotřebí velmi pečlivě volit prostory, chráněné před větrem, udržovat sjízdnost cest, což umožňuje vojskům rychle opustit tyto prostory a včas přijmout opatření k zabránění omrznutí osob [k tomu jsou budovány u praporů a rot zateplené nebo vytápěné úkryty].

Poznatzky a zkušenosti z taktických cvičení v zimě

Vojska se zpravidla přesunovala do prostorů cvičení z mírových posádek kombinovaným způsobem za řízení příslušných velitelů a skupin pro řízení reálných přesunů vojsk. V jejich průběhu se nedařilo vždy dodržovat vzdálenosti mezi vozidly a důsledně organizovat proudy. Stávalo se, že někteří velitelé příliš spoléhali na regulaci na osách a nesledovali přesun na mapách, takže v několika případech došlo ke sjetí proudů ze stanovené pochodové osy a k narušení organizace pochodu.

Při přesunech bylo dosahováno průměrné rychlosti 20 až 25 km.h⁻¹ u kolové techniky a 17 až 20 km.h⁻¹ u pásové techniky. V podmínkách minulé zimy za silných mrazů a husté mlhy se tato rychlost pochodu v některých případech na jednotlivých úsecích snižovala až na 5 až 10 km.h⁻¹. S touto skutečností musíme proto počítat již při plánování přesunů vojsk a vytvářet dostatečnou časovou zálohu.

Ukázalo se, že je nutné zvýšit praktické návyky velitelů a štábů v organizaci velení útvarům a řízení pořádkové služby a zdokonalit úroveň přípravy řidičů, jejich fyzickou připravenost a kázeň.

Hlavní příčinou opožďování vozidel a nedodržování stanovené rychlosti bylo málo pevné velení v průběhu pochodu. Při vyprošťování zapadlých vozidel se někdy projevovala nízká iniciativa a i bezradnost a nerozhodnost velitelů jednotek i jednotlivých proudů. Někdy docházelo k tomu, že při vynucených zastávkách jednotlivých vozidel se zastavil celý proud, velitelé se starali o tato nebo porouchaná vozidla namísto toho, aby organizovali objetí a pokračování v pochodech. Proto docházelo k roztrhání proudů a k jejich vzájemnému promíchání a opožďování, takže v některých případech nebyly splněny stanovené rychlosti přesunu.

Pokud jde o **technické zabezpečení** pochodu, tak tyto síly a prostředky byly rozčleněny do celé hloubky pochodových proudů, což umožnilo včas poskytovat technickou pomoc osádkám jednotlivých vozidel i během zastávek.

Cvičení potvrdila, že předem dobře připravená bojová technika se během pochodu přesunovala spolehlivě a pokud docházelo k nějakým problémům, byly zpravidla zaviněny malou zkušeností řidičů vozidel. Další zkušenost svědčí o nezbytnosti zvyšování praktických návyků velitelů a štábů v organizaci řízení pochodu vojsk a pořádkové služby. Současně z těchto zaměstnání vyplynulo, že je zapotřebí zvyšovat úroveň přípravy řidičů bojových i dopravních vozidel, zejména jejich fyzickou připravenost a dopravní kázeň. Občas totiž v některých případech docházelo k tomu, že řidiči i velitelé vozů během pochodu usínali, což vytvářelo předpoklady ke vzniku dopravních havárií.

Kladně je možné hodnotit, že byla dodržena zásada, aby orgány pořádkové služby nestály na stanovištích zbytečně dlouhou dobu před zahájením plnění úkolu.

Během pochodu docházelo ke zpoždování jednotlivých proudů oproti plánovaným časům v důsledku podcenění sjízdnosti silnic, což mělo za následek prokluzování pásů. K tomu přistupoval i poměrně hustý provoz civilní dopravy na zúžených komunikacích vlivem neuklizeného sněhu z krajnic vozovek.

Při některých cvičeních se projevil určité problémy v **přípravě a vedení boje** v zimních podmínkách. Jde především o připravenost malých jednotek, která se odráží v celkové činnosti vojsk na bojišti. Tato skutečnost je mnohdy podceňována a zapomínáme, že jednání velitelů osádek, družstev, čet a rot bude mít zásadní vliv na úspěch či neúspěch pluků a divizí v boji. Především je nutné dovedně využívat terén, správně organizovat palebný systém, manévr jednotkami a jejich skrytý pohyb na bojišti a v neposlední řadě i bojové zabezpečení.

K obecným problémům, které se vyskytly při taktických cvičeních v loňském zimním období, patří **nedůsledné zhodnocení skutečné situace nepřítele**, zejména možnosti jeho zbraní a bojové techniky. V důsledku jeho povrchního hodnocení byly málo zvažovány všechny možnosti k vedení silných úderů při zahájení agrese a adekvátně k tomu nebyly v potřebném rozsahu posuzovány veškeré eventuality vlastních vojsk při odražení nepřátelského útoku v daných zimních podmínkách.

V důsledku toho byly někdy při **organizaci obrany** rozmístovány síly a prostředky rovnoměrně v celém obranném pásmu bez soustředění rozhodujícího úsilí na předpokládaný směr hlavního úderu nepřítele. Je nutné na základě hlubokého zhodnocení všech možností obou stran stanovit úkoly k manévru silami a prostředky na jednotlivé ohrožené směry, sladit je s palbami, zátarasy, s vytvářením klamných obranných rajónů, uzlů, zátarasů, neprůchodných prostorů apod.

Při uspořádání obrany neměli někteří velitelé jasnou představu o organizování, budování a zaujímání obrany mimo dotyk s nepřítelem před zahájením nepřátelské agrese. Bojová technika byla často rozmístována na předním okraji obrany bez maskování, což umožnilo nepříteli zjistit celý její systém. Rovněž při organizaci palebného systému nebyly dostatečně využívány všechny možnosti palby na maximální dálky, ani soustřeďování paleb k ničení nepřítele v období rozvinování a na přístupech k přednímu okraji obrany.

Slabým místem byla praktická **činnost v terénu** při upřesňování bojových úkolů a při součinnosti. Úkoly nebyly konkretizovány přímo v terénu, nebyla upřesněna organizace paleb a jejich spojení se zátarasy. V průběhu součinnosti byla málo hodnocena a v terénu ukázána pravděpodobná činnost i možnosti nepřítele a možné způsoby manévru našich vojsk s důrazem na soustředění sil i prostředků na ohrožené směry a další otázky, které je nezbytné konkretizovat v tomto období přímo v terénu.

Při organizaci součinnosti docházelo ke zbytečné mnohohlavnosti, opakovaly se známé skutečnosti a u velitelů se projevil potíže přenášet situaci z mapy do terénu. Projevila se málo účinná pomoc štábů pluků velitelům praporů při organizaci boje. Při práci v terénu stále ještě dosti důstojníků přikládá větší pozornost práci s mapou, posuzuje obecné otázky a konkrétně neřeší sladění činnosti vojsk na daném pozorovatelném úseku terénu.

Nedostatky, které se projevily při rekognoskaci a součinnosti v terénu, měly negativní vliv na organizaci palebného systému a na uspořádání obrany. Tak došlo k tomu, že v palebných sektorech se vytvářely mezery, nepokryté palbami, kterými by mohl nepřítel pronikat do boků a týlu obranných rájónů. Potvrdilo se, že bude vhodné při této činnosti více využívat moderních pomůcek, forem a metod organizace součinnosti s využitím nových technických prostředků, včetně panoramatů, reliéfních map a dalších prostředků.

Při **odchodu** se nedařilo předem a včas ženijně vybudovat palebné čáry a palba nebyla důsledně sladěna s manévrem jednotkami. Při této formě boje vojska při obsazování jednotlivých čar vedla činnost jako při zaujetí obrany mimo dotyk s nepřítelem, opomíjela **dodržování zásad bojového chování** a maskování, nebyly včas vyčleňovány hotovostní palebné prostředky a organizaci zajištění velitelé nevěnovali potřebnou pozornost.

Odchod bojem rot PS i jednotek prvního sledu nebyl dostatečně organizovaný, protože 60 % bojových vozidel pěchoty nemohlo vyjet z okopů v důsledku nepřipravenosti na zimní podmínky (sníh).

Při přípravě **rozhodnutí** k zaujetí obrany je nezbytné především v podmínkách našeho pohraničí velmi pečlivě přihlížet k charakteru terénu a organizovat obranu s využitím jeho výhodných podmínek, což má mimořádný význam. K tomu je nutné plánovat široké použití zátarasů všech druhů a minování terénu, včetně minování na dálku.

Někdy docházelo k tomu, že v důsledku nesprávného zhodnocení nepřítele nebyly správně a účelně voleny prostory, od jejichž udržení závisela pevnost obrany, což v některých případech způsobilo, že se naše vojska dostávala v průběhu obranného boje do velmi nevýhodné situace. Při plánování ničení nepřítele nebyla přijata promyšlená opatření k jeho ničení na dalekých přístupech.

Při zaujímání výchozích prostorů pro útok se projevovalo zdlouhavé rozmístování vojsk a maskování vozidel bylo na nízké úrovni.

Během útoku došlo k opožděnému postupu jednotek na bocích bojové sestavy pluku o 20 minut, což vedlo k odkrytí boků, kterého by mohl nepřítel využít k protiztečím.

Ženijní budování obrany bylo málo organizované, takže technika zajela do dříve vybudovaných okopů a vojáci si vyhloubili jen díry ve sněhu, které jim nemohly poskytnout dostatečnou ochranu. Velitelé v těchto případech zlehčovali podmínky výcviku a vojáci využívali jejich malé náročnosti ve svůj prospěch.

Pokud jde o specifiku plánování a vedení boje v zimních podmínkách, tak poslední cvičení uskutečněná v zimě prokázala, že jsou vesměs podceňovány otázky **materiálního a zdravotnického zabezpečení**. Slabě byly dodržovány zásady osobní a kolektivní hygieny, důsledně nebyl organizován pravidelný výdej teplé stravy a zabezpečení ohřevu vojáků při nepříznivém počasí. V některých případech došlo dokonce k tomu, že v přípravném období ani v průběhu cvičení nebyly vytvořeny podmínky pro mytí a koupání vojáků a při větších mrazích dokonce zamrzla voda (určená k mytí) a přitom nebyl organizován dovoz teplé vody. Rovněž **proviantská služba** se nepodařilo vždy zabezpečit přípravu stravy v potřebném množství i v požadované době a nedostatečně byl organizován

také její výdej, takže byla u některých jednotek vydávána studená a velmi opožděně. Osvědčila se praxe vydávání teplé stravy těsně před zahájením přesunu a výdej teplého čaje do polních lahví. Záloha proviantu byla vydána technickým uzavíracím hlídkám k zabezpečení stravy pro osádky a příslušníky dílen, které zůstaly na osách přesunů.

Ze cvičení v zimních podmínkách vyplývají některé poznatky, které by bylo vhodné využít při přípravě na obdobná cvičení v budoucnosti. Jde především o problematiku přípravy a vedení prvních obranných operací.

To vyžaduje podrobnou přípravu velitelů a štábů v terénu, při které by se měli zaměřit na **organizaci součinnosti** s důrazem na upřesnění možných palebných postavení, palebných systémů, míst velení, zátarasů, překážek, hluchých a neprůchodných prostorů.

I když řadu let je zdůrazňován požadavek na zkrácení a **zjednodušení dokumentace**, stále se nám nedaří jej realizovat. Zkušenosti potvrzují, že je nezbytné radikálně zjednodušit a snížit počet dokumentů, zvýšit přehlednost a připravit programy k širšímu využití výpočetní techniky.

Myslím, že v přípravě vojsk by měl být mnohem větší důraz kladen na **výcvik malých jednotek**, jejichž vycvičenost a připravenost je rozhodující při plnění bojových úkolů pluků a divízi.

Chci připomenout, že v podmínkách středoevropského válčiště se nevyskytují v zimních měsících mimořádně vysoké mrazy ani sněhové vánice a bouře, které by mohly zásadním způsobem ovlivnit splnění stanovených úkolů našimi vojáky. Poznatky z Velké vlastenecké války i z taktických cvičení naší armády v poválečném období však svědčí o tom, že **nesmíme podceňovat přípravu velitelů, štábů a vojsk k vedení bojové činnosti v zimních podmínkách**. K tomu mělo napomoci i toto stručné shrnutí některých zkušeností z taktických cvičení organizovaných v zimě.